
İSLAM TARİHİ VE MEDENİYETİ II

TAR104U

KISA ÖZET

1. Ünite: Abbasilerin Kuruluşu ve İlk Dönem Halifeleri (750-833)

ABBÂSÎ İHTİLALİ VE DEVLETİN KURULUŞU

Devletin Kurucusu : Ebü'l-Abbas Abdullah Seffâh (Hz. Muhammed'in amcası Abbas'ın torunu)

Kurulmasının Altında Yatan Nedenler:

- Emevi yönetimi baskından dolayı muhalefet oluşturmamıştır. Baskının nedenleri:
  - Emevîler'in hilafeti Hz. Ali ve oğullarından gasp ettiği düşüncesi
  - fetihlerle pek çok bölge ve milleti hâkimiyeti altına alan hanedanın Arap kültürünü dayatması
  - Arap olmayan Müslümanları (mevâlî) ikinci sınıf gören ayrımcı politika
- 680 yılında Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da katledilmesi
- Kerbelâ'nın intikamı alma arzusu doğdu

Hz. Ali taraftarı (bu hareket daha sonra Şîi olarak adlandırılırlar) Müslüman olmuş gayr-ı Arap unsurların yaşadıkları Doğu eyaletlerinde etkili oldular. Şiiler Arap olmayan Müslümanlarla birleşerek Emevilere karşı ittifak oluşturdular.

Hilafetin Abbasilere geçmesinden sonra:

- Emevîler'in temsil ettiği "mülk-devlet" yerine, dine dayalı devlet şeklinde gerçek hali-felik fikir ve idealini temsil eden kimseler olarak karşılandılar
- Abbâsî halifeleri dini sembolleri siyasi sebeplerle kullandılar (Cuma namazlarında Hz. Peygamberin hırka-i şerifini (bürde) halife tarafından giyilmesi)
- Din alimlerinin etkileri arttı (devlet işlerinde danışman olarak)

Abbasilerin hilafet merkezini Suriye'den Irak'a taşımaları

- İslam dünyasının siyasi merkezi Suriye, Şam önemini kaybetmiştir.
- Arap ve Suriyelilerin devlet yönetiminde etkisi yitirilmiştir.
- Irak ve başkenti Bağdat siyasi, ticari ve kültürel alanlarda İslâm Dünyasının çekim noktası haline gelmiştir.
- Devlet kadrolarında ve bürokraside mevali üstünlüğü ele geçirmiştir.

Talas Savaşı (751) : Halife Ebü'l-Abbas devrinde Türk tarihi bakımından en önemki savaşlardan biri. Çinlilere karşı verilmiştir ve Çinlilerin yenilgisi ile sonuçlanmıştır. Türkler Araplara savaşın kazanılması için destek sağlamıştır. Türkler ile Araplar arasında dostane ilişkiler başlamıştır.

EBU CAFER MANSUR: İSYANLARLA MÜCADELE

Ebû Cafer Mansûr :

- İkinci halife ve Ebü'l Abbas'ın kardeşi
- İsyanların bastırılmasında önemli rol oynamıştır
- Amcası Abdullah b. Ali b. Abdullah ile çekişmeler yaşadı
- Amcası Abdullah, yeğeni Mansur'u kabul etmeyerek Suriye'de hilafetini ilan etti.

- Mansur'un görevlendirdiği Ebu Müslim (Abbasilerin kurulmasında önemli bir rol oynamaktadır) tarafından 754 yılında Nusaybin yakınlarında meydana gelen savaşta mağlûp edilerek bertaraf edilmiştir.

Ebû Müslim'in öldürülmesi üzerine Horasan'da birçok isyan ve karışıklık çıktı. Bunların başında bir Mecûsî olan Sünbâz ile **İshak et-Türkî'nin isyanları** gelir.

HALİFE MEHDİ DONEMİ VE NORMALLEŞME

Muhammed Mehdî Dönemi :

- Muhalefetle karşılaşmadan yeni başkent Bağdat'ta tahta çıktı (775).
- Devlet genel olarak istikrar kazanmış ve iktisadi açıdan büyük gelişme göstermiştir.
- İsyenlar azalmıştır
- Siyasi tutuklulara af çıkmıştır
- Devlet tarafından elkonulan malları iade edilmiştir
- Fakirlere ve hastalara maaş bağlamıştır
- Yollar ve kuyular yapılmıştır
- Yönetim ve halk ilk defa kaynaşmıştır

Mehdî Hz. Ali taraftarlarına da çok iyi davranmıştır. Bu dönemde Şîi isyanları görülmez. Mehdî babasının politikalarını genel olarak sürdürdü.

İlk dönem Abbâsî halifelerinin uğraşmak zorunda kaldıkları problemler:

- Abbâsîler dönemindeki kalkışmaların en yaygını Hz. Ali yanlılarının (Şia) çıkardığı isyanlardır.
- İkinci grup iktidarı kaybeden Emevî yanlısı ayaklanmalardır.
- Üçüncü büyük grup isyanlar Mani, Mazdek ve Zerdüştlük gibi bölgenin kadim inançlarının da etkisiyle özellikle de Abbâsîlerin efsanevi kumandanı Ebû Müslim'in intikamını almak için yapılan isyanlardır.
- Dördüncü ve daha az etkili karışıklıklar ise Hâricîler tarafından çıkarılanlardır.

ABBASİLER'İN YÜKSELİŞ DONEMİ: HARUN REŞİD

Dönemin Özellikleri:

- Huzur ve istikrar dönemi olarak anılır
- Saray ilim ve kültür merkezi haline gelmiş Arap edebiyatındaki Binbir Gece Masallarına ilham vermiştir.

Özellikle Bizans'la yapılan mücadelelerde ve sahillerin savunmasında büyük yararlıklar gösteren donanmanın güçlenmesine önem verdi. Nitekim güçlenen donanma 790 yılında Kıbrıs ve Girit'i vurmuş ve Antalya açıklarında karşısına çıkan Bizans donanmasını mağlûp etmiştir.

Hârûn Reşîd, yılda 40.000 dinar vergi vermek şartıyla İbrahim b. Ağleb'e valileri tayin etme yetkisini de elinde tutacak şekilde iktidarının babadan oğula geçmesi ayrıcalığını tanıdı. Böylece halifelik topraklarında **ilk olarak iç işlerinde serbest Ağlebîler hanedanı** kurulmuş oldu.

Türk ilişkilerinin de Hârûn Reşîd devrinde başladığı kabul edilebilir. Saray muhafızlarının en azından bir bölümü Türkler'den oluşuyordu. Bu dönemde İdarî sistem iş bölümü bakımından

mükemmel bir hale gelmişti. Dîvânü'z-zimâm, Dîvanü'r-resâil, Dîvânü'l-harâc, Dîvânü't-tirâz, Dîvânü'l-cünd, Dîvânü'l-berîd, Dîvân-ı Mezâlîm ve Dîvânü'şşurta devlet dairelerinin en önemlileriydi.

HALİFE EMİN VE YÖNETİMDE ARAP-FARS MÜCADELESİ

Halife Emin:

- Bağdat'ta halife ilân edildi (809)
- Hârûn Reşîd'in ölümü üzerine veziri Fazl b. Rebî'î, Râfi' b. Leys'in isyanıyla uğraşmaktan vazgeçerek Bağdat'a döndü.

Emin imparatorluk içindeki Arap unsurlar, Me'mun ise yönetici olarak bulunduğu Horasan'ın da tesiriyle İranlı unsurlar tarafından desteklenmekteydi.

İlk Dönem Abbâsî tarihinde Arap ve Arap olmayan unsurların (Farslar, Türkler vb.) oynadıkları rolü

- İlk dönemde Arap olmayan Müslümanlar devlet kademelerinde yer aldı
- Daha sonra Emin Arap unsurlar Me'mun ise Fars kökenli unsurlar tarafından desteklendi.
- Mücadeleyi Me'mun'un kazanması nedeniyle Farsların üstünlüğüyle sonuçlandı
- Me'mun zamanından itibaren Türklerin devreye girmesiyle Türkler lehine olmak üzere bozulmuştur
-

ME'MUN: HİLAFETTE FARS HÂKİMİYETİ

Me'mun'un devleti Merv'den idare etmeye çalışmasının sonucu olarak Arap nüfusunun yoğun olduğu yerlerde isyanlar ortaya çıktı.

Alioğullarından Muhammed b. İbrahim Kûfe'de kendisini halife ilan etmişti. Onun öldürülmesinin ardından aynı aileden Muhammed b. Muhammed hareketin liderliğine getirilmişse de o da yakalanarak idam edildi.

Me'mûn ilk defa hanedan dışından birini veliaht tayin etmek suretiyle Abbasî devlet geleneğini bozmuş oldu.

Bu Özetin tamamını, Çıkmış Sorularını, Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/islam-tarihi-ve-medeniyeti-ii-ady212u?search=tar104u>